Paisatges Culturals pel benestar

Investigador/s principal/s: Marta Flórez i Josep M. Palet
Dates: 01/01/2024 - 31/08/2025

Finançament: iCERCA, Pla d'Impuls de la Transferència de Coneixement i la Innovació

PAISATGES CULTURALS PEL BENESTAR. VALL D'HEBRON (BARCELONA)

Introducció

Els elements patrimonials són molt més que vestigis de temps passats: constitueixen espais d'arrelament, bellesa i memòria col·lectiva que influeixen directament en la qualitat de vida de les comunitats. En un context en què el benestar emocional i la salut mental es consideren dimensions centrals de la salut pública, emergeix la necessitat d'explorar eines no invasives, preventives i transformadores que contribueixin a millorar la vida quotidiana de les persones.

En aquest marc, el patrimoni cultural —especialment aquell inserit en el paisatge i en l'espai públic— es revela com un recurs innovador per fomentar la cohesió social, la connexió amb l'entorn i la sensació de benestar global.

La noció contemporània de *benestar* és multidimensional: integra elements emocionals, físics i socials que es veuen condicionats per múltiples factors. La recerca científica ha demostrat que activitats significatives i agradables, vinculades al descobriment de l'entorn i al gaudi cultural, poden contribuir a millorar la salut autopercebuda.

En les darreres dècades, la intersecció entre cultura, salut i benestar ha avançat especialment en museus, centres educatius i espais creatius. Estratègies europees i internacionals —com la iniciativa **Bottom-up Policy Development for Culture & Well-**

being in the EU (EU/EAC/S18/2020) o els **ODS 3.5, 10.2 i 11.4**— situen aquest eix com una línia d'actuació prioritària. Tanmateix, el camp del patrimoni arqueològic i paisatgístic encara ha estat poc explorat en aquest sentit.

Descripció del projecte:

El projecte és una experiència pilot iniciada el 2024 entre l'ICAC i l'Hospital Vall d'Hebron, amb l'objectiu d'impulsar una campanya de divulgació, sensibilització i descoberta del paisatge cultural i patrimonial de l'entorn immediat del centre hospitalari La iniciativa es difon a través de les pantalles digitals de les sales d'espera i també a les xarxes socials, amb la voluntat d'acostar els valors culturals del territori a un públic ampli i heterogeni.

El projecte es desenvolupa en coordinació amb la Dra. Sara Guila Fidel, psicòloga clínica, prescriptora social certificada i responsable del programa d'Arts en Salut de l'Hospital Vall d'Hebron, i compta amb el suport dels departaments de Divulgació i de Comunicació del centre. Compta també amb la col·laboració de membres del Departament d'Història i Arqueologia de la Universitat de Barcelona: el professor Santiago Riera, la Dra. Roberta Mentesana i l'antracòloga Sabrina Bianco, que participen en la definició dels itineraris patrimonials i en la creació de narratives sobre els valors històrics i arqueològics del paisatge cultural de l'entorn de Vall d'Hebron. A escala comunitària, el projecte treballa també amb el Centre d'Estudis El Pou, del barri de la Clota, que aporta coneixement local i memòria viva del territori. Així mateix, el Museu d'Història de Barcelona (MUHBA) dona suport a la iniciativa i a la dinamització dels resultats que se'n deriven.

Aquesta xarxa de col·laboracions permet **crear i activar recursos patrimonials orientats a millorar l'experiència sociosanitària dels usuaris, i alhora reforça la connexió entre l'hospital, el seu entorn i el barri**. En coherència amb la trajectòria de Vall d'Hebron en la creació d'espais més humans i amables, **el projecte ofereix un recurs innovador que vincula directament el centre hospitalari amb el paisatge cultural**

que l'envolta, integrant-lo en les estratègies de salut mental i benestar emocional adreçades a pacients, familiars i personal sanitari.

El projecte incorpora un procés participatiu de ciència ciutadana que ens permet analitzar l'impacte d'aquests recursos en la salut autopercebuda de les persones usuàries. El seguiment es realitza mitjançant formularis elaborats per la Dra. Guila Fidel, que lidera els aspectes vinculats a l'àmbit de la salut dins del projecte. Tots els materials creats segueixen criteris d'accessibilitat i utilitzen un llenguatge clar i inclusiu per garantir que el coneixement patrimonial arribi al màxim de persones possible.

Aquesta experiència pilot compta també amb la participació de la cooperativa BitLab, que dona suport a la creació de materials audivisual i a la dinamització de social dels itineraris. En conjunt, el projecte demostra **el potencial del binomi patrimoni-salut** com a via innovadora per apropar el coneixement científic i patrimonial a persones que, en molts casos, no hi tindrien accés en altres contextos de la seva vida quotidiana.

Objectius:

- Millorar l'experiència sociosanitària de pacients, famílies i personal de l'Hospital Vall d'Hebron.
- Potenciar la connexió entre l'hospital, l'entorn i el barri.
- Posar en valor el paisatge cultural de Collserola i de l'entorn de Vall D'hebron (Sant Genís dels Agudells, La Clota, Mundet-Valldaura) com a recurs de salut i benestar.
- Generar dades sobre l'impacte del patrimoni de proximitat en la salut comunitària.
- Fer accessible el coneixement arqueològic a un públic ampli i divers.

Recursos culturals:

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

- Guia il·lustrada de descoberta dels 3 itineraris sobre el paisatge cultural de Vall d'Hebron (format imprès i digital):

1. Valldaura.
2. Sant Genís del Agudells-Sant Cebrià.
3. La Clota.

- Càpsules audiovisuals per a la descoberta aprofondida dels itineraris patrimonials. Funcionen com videoguies amb informació ampliada sobre les diverses parades dels itineraris proposats (format digital).
- Campanya divulgativa de la iniciativa i dels recursos creats pensada per a les pantalles de les sales d'espera i espais comunitaris de l'Hospital Vall d'Hebron.

Resultats esperats:

El projecte vol demostrar que el binomi **patrimoni + salut** pot esdevenir una eina poderosa per:

- reduir l'estrès i millorar el benestar emocional,
- reforçar el sentiment d'arrelament territorial,
- fomentar activitats significatives i saludables,
- promoure la cultura com a recurs sanitari de proximitat.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)